

N:o 5.

Ank. till Riksd. kansli den 20 mars 1903, kl. 6 e. m

Första Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3 i anledning af Andra Kammarens beslut med föranledande af därstädes väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående upphörande af den vissa städer åliggande skyldigheten att bekosta lokal åt telegrafstation.

Första Kammaren har till sitt tillfälliga utskott n:o 1 hänvisat Andra Kammarens beslut med anledning af herr *C. R. Johanssons* m. fl. motion n:o 34 angående upphörande af den vissa städer åliggande skyldigheten att bekosta lokal åt telegrafstation, och har Andra Kammaren med godkännande af sitt andra tillfälliga utskotts utlåtande för sin del beslutat:

att Riksdagen måtte, med bifall till förevarande motion, i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida icke den vissa städer åliggande skyldighet, att helt eller delvis bekosta lokaler åt respektive telegrafstationer lämpligen må anskaffas, och under hvilka närmare bestämmelser och villkor sådant må ske.

Efter att hafva beträffande skälen för motionärernas framställning hänvisat till den motivering, som i motionen förekommer, yttrade Andra Kammarens tillfälliga utskott följande:

Bih. till Riksd. Prot. 1903. 8 Saml. 2 Afd. 1 Band. 5 Häft. (N:o 5.)

»Af den utredning rörande denna sak, som genom kungl. telegrafstyrelsens försorg verkstälts, och hvilken utredning stått till såväl motionärernas som utskottets förfogande, framgår, att, då telegrafstationer på 1850- och 1860-talen inrättades i ett flertal af Sveriges städer, aftal i allmänhet träffades, hvarigenom städerna förbundo sig att kostnadsfritt upplåta och underhålla lämpliga stationslokaler. Dessa aftal affattades i regel skriftligen i form af förbindelser, som städerna aflämnade. Vissa städer synas icke hafva aflämnat förbindelser, men de hafva ändå allt ifrån stationernas öppnande kostnadsfritt tillhandahållit lokal. Åtskilliga andra städer åter undandrogo sig redan från början att lämna fri lokal, men sedan Rikets Ständers revisorer åren 1860 och 1862 häröfver gjort anmärkning, åtog sig äfven de flesta af dessa städer att hålla fri lokal för telegrafverkets stationer.

Under tidernas lopp har genom särskilda aftal i ett afsevärdt antal städer skyldigheten att tillhandahålla fri lokal utbyts mot skyldighet att lämna visst årligt hyresbidrag.

Men äfven i andra och väsentligare afseenden hafva förändringar sedermera inträffat, i det att två städer (Norrköping och Sundsvall) genom att en gång för alla erlägga vissa belopp köpt sig fria från skyldigheten att tillhandahålla lokal samt icke mindre än tjugusex städer (Eksjö, Eskilstuna, Göteborg, Helsingborg, Hjo, Kalmar, Karlskrona, Karlstad, Kristianstad, Lidköping, Linköping, Luleå, Malmö, Mariestad, Motala, Norrtelje, Nyköping, Oskarshamn, Sala, Skara, Skövde, Södertelje, Uppsala, Vaxholm, Västerås och Örebro) — förutom två (Stockholm och Falköping) som icke någonsin lämnat bidrag — af ena eller andra anledningen upphört att utgifva bidrag till telegrafstationerna vare sig i form af fri lokal eller hyresersättning. Mot två af dessa städer pågår dock för närvarande af kungl. telegrafstyrelsen väckt rättegång.

Beträffande värdet af den förmån, telegrafverket tillskyndas från städerna genom erhållande af fri lokal eller hyresbidrag, kan detsamma beräknas till inemot 16,500 kronor årligen, enligt den uppgift, som lämnats af chefen för telegrafverket i skrifvelse till utskottets ordförande, hvilken skrifvelse, innehållande jämväl statistisk utredning i frågan, är såsom bilaga tryckt och bifogad detta utlåtande.

Af berörda skrifvelse synes äfven, att öfverskotten af telegrafrörelsen och telefonrörelsen, hvilka ju oftast äro förenade, kunna beräknas hafva under de senare åren uppgått af den förra till 300,000 kronor och af den senare till 1,000,000 kronor årligen.

Det torde således vara uppenbart, att de skäl, som på 1850- och 1860-talen, då telegrafrörelsen ännu låg i sin linda och då dess bärighet var ovies, framkallade städernas åtagande att lämna kostnadsfria stationslokaler, numera icke förefinnas; och det lär väl icke heller kunna anföras något hållbart skäl, hvarför telegrafverket skall framför postverket åtnjuta särskilda hyresbidrag af städerna, då båda dessa verk lämna staten betydliga öfverskott och således icke äro i behof af något understöd.

Det torde icke heller kunna förnekas, att dessa bidrag ega en stark bismak af godtycklighet, enär de nämligen icke blott utgå endast af vissa städer, utan äfven, då de utgå i form af hyresersättning, äro till sina belopp betydligt växlande utan hänsyn till faktiska förhållanden (t. ex. Jönköping 750 kronor, Halmstad 100 kronor årligen). Då den orättvisa, som måste anses ligga i berörda förhållande, numera icke torde hvarken kunna eller böra utjämnas på det sätt, att alla städer, där telegrafstation finnes, påföres ett efter en rättvis beräkningsgrund utgående hyresbidrag, så torde, såsom motionärerna framhålla, afskaffandet af den ifrågavarande, vissa städer åliggande skyldigheten vara den enda väg, på hvilken en med rättvisa och billighet öfverensstämmande likställighet emellan städerna i detta afseende kan vinnas. Huruvida denna städernas skyldighet lämpligen bör afskaffas genom ett rent upphäfvande af deras förpliktelser i berörda afseende eller möjligen under särskilda bestämmelser och villkor, torde genom en utredning böra prövas.

Till äfventyrs skulle det kunna invändas, att därest städerna befrias från utgörande af bidrag till telegrafverket, men municipalsamhällen eller andra mindre samhällen, som nu enligt aftal lämna hyresbidrag, därmed skulle fortfara, så komme dessa samhällen i en sämre ställning än städerna. Häremot torde dock böra erinras, att de ifrågavarande samhällena å landet i allmänhet torde finna sig tillfredsställda med anordnande af rikstelefon-stationer, från hvilka telegram jämväl kunna befordras — och för upprättandet af dylika stationer lär icke ifrågasättas något som helst bidrag från samhället, samt att de bidrag från städerna, hvilkas afskaffande motionärerna åsyfta, äga en särskild karaktär, enär de hvila på förbindelser, som från städernas sida icke kunna uppsägas, medan de aftal åter, som på senare tider ingåtts emellan telegrafverket och kommuner, i allmänhet torde afse viss tid eller innehålla bestämmelse om ömsesidig uppsägningsrätt. Ej heller lär komma att lämnas utan afseende den inkomst, som genom telefonen på en af telegraf och telefon gemensamt gynnad ort kan tillfalla staten.

Det torde dessutom böra anmärkas, att motionärernas framställning, enligt utskottets förmenande, icke afser sådana aftal, som telegrafverket ingått med åtskilliga mindre städer, hvarigenom dessa för erhållande af telegrafstation iklädt sig garanti för en viss årlig minimiinkomst vid stationen. Rättighet att ingå dylika aftal måste naturligtvis allt framgent tillkomma telegrafverket, då det finner omständigheterna därtill föranleda.»

Utskottet finner de anledningar, som vid tiden för ifrågavarande aftals ingående voro rådande, icke numera vara för handen och hyser därför den mening, att dessa aftal, som träffa ojämnt och sålunda obilligt, i det att vissa städer icke erlägga någon som helst afgift, andra däremot mera betungas än med dem öfrigt likställda städer, skäligen böra helt och hållet afskaffas, dock först efter det att därom verkställts en noggrannare utredning, hvilken ej läser kunna åstadkommas annorlunda än genom Kungl. Maj:ts föranstaltande.

Däremot anser utskottet, att en eftergift af ifrågavarande skyldigheter ej kan eller får hafva någon inverkan på det fortvarande beståndet af de civil-rättsliga aftal, som telegrafstyrelsen för viss tid har träffat eller kommer att träffa med enskilda personer, bolag, kommuner eller municipalsambällen angående inrättande af telegrafstationer, men härom lära de åtgärder, som Kungl. Maj:t kan komma att anbefalla, för visso medföra erforderliga bestämmelser.

Då dessutom den inkomst af omkring 16,500 kronor, som genom uppfyllande af städernas åtaganden tillföres telegrafverket, numera icke äger någon betydelse för verkets budget, tvekar utskottet icke att instämma i den motivering, som här ofvan återgifvits från Andra Kammarens tillfälliga utskotts betänkande och hemställer därför, att Första Kammaren behagade biträda Andra Kammarens beslut och sålunda jämväl för sin del besluta,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning huruvida icke den vissa städer åliggande skyldighet att helt eller delvis bekosta

lokaler åt respektive telegrafstationer lämpligen må
afskaffas, och under hvilka närmare bestämmelser och
villkor sådant må ske.

Stockholm den 16 mars 1903.

På utskottets vägnar:

GUST. TAMM.

Bilaga.

(Åberopad i Andra Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande i ämnet.)

Stockholm den 9 februari 1903.

Herr biskopen m. m. *K. G. H. von Schéele.*

Sedan herr C. R. Johansson i Jönköping m. fl. i Riksdagens Andra Kammare väckt motion om skrifvelse till Konungen angående upphörande af den vissa städer åliggande skyldigheten att bekosta lokal åt telegrafstation, har af Eder, i egenskap af ordförande i det kammarens tillfälliga utskott, som har att i första hand utreda denna fråga, begärts mitt yttrande i anledning af motionen i några angifna hänseenden.

Till att börja med skulle jag hafva att yttra mig rörande frågan om hvad som kunde berättiga vissa städer att vara fria från detta besvär, medan andra fortfarande hade att fullgöra sitt åtagande.

Beträffande den historiska anledningen därtill att fri upplåtelse af lokal fordrats för anläggning af telegrafstationer i städerna äfvensom därtill att vissa städer kommit ifrån detta sitt åtagande, får jag i hufvudsak hänvisa till den fullständiga utredning, kungl. telegrafstyrelsen före riksdagen lämnat herr C. R. Johansson.

Såsom ett sammandrag ur denna utredning kan meddelas följande. I 3 städer har någon förbindelse af ifrågavarande slag aldrig ifrågasatts; i 2 städer har förbindelsen upphört genom telegrafstationens utbytande mot telefonstation och icke upplifvats, när telegrafstation på platsen ånyo upprättats. I 3 städer beror frånvaron af förbindelse uppenbarligen därpå, att stationen är inrättad i kronans hus eller i riksbankens hus. I en stad har förbindelsen upphört genom uppgörelse i sammanhang med rikstelefonens införande. I 3 städer har förbindelsen upphört genom aflösning. I 2 städer har Kungl. Maj:t medgifvit förbindelsens upphörande. I 2 andra städer hafva förbindelserna upprättats för 5 år i sänder och icke förnyats. En stad har vunnit process mot telegrafverket. I 2 städer är frågan beroende på process. I 10 fall måste städernas faktiska frihet från besväret i fråga karaktäriseras såsom ett enkelt undandragande att fullgöra åtagen förbindelse. I staden Vaxholm slutligen tillhör stationen därvarande fästning.

För fullständighetens skull torde böra omförmälas — fastän det ligger utanför motionens räckvidd — att staden Östhammar, förutom

tillhandahållande af fri lokal, lämnar ett årligt bidrag till täckande af förlust å driften intill 500 kronor.

Att telegrafstyrelsen i 10 fall låtit tills vidare bero vid att städerna undandragit sig sina förpliktelser torde hafva berott dels på önskan att afvakta utgången af anhängiga processer och dels på obegenhet i vissa fall att tvista med städerna på telegrafens område samtidigt med pågående förhandlingar till ömsesidig båtnad på telefonens område.

På de ställen, där telegrafrörelsen bär sig, finnes naturligen — ur allmän synpunkt — ingen verklig anledning, hvarför den ena staden skall bekosta telegraflokal mer än den andra.

I de städer åter, där telegrafrörelsen går med förlust, vore det ju icke orimligt, att städerna själfva fortfarande lindrade denna förlust åtminstone genom att bekosta fri lokal. På landet sker också detta i mycket stor utsträckning ofta nog i förening med en till visst belopp fixerad garanti mot ytterligare förlust å telegraftrafiken.

Sedan telefonen tillkommit, är det emellertid mycket svårt att uträkna, om telegraftrafiken i en viss stad för sig tagen bär sig eller icke. Går jag ut ifrån att telefonen så godt som öfverallt bär sig och debiterar telegrafen allenast för sådana utgifter, som alldeles icke skulle förekomma, om det blott funnes telefon, men ingen telegraf på platsen, blir det nog mycket få telegrafstationer i städerna, som icke bära sig. Gör jag åter en skälig fördelning af utgifterna på telegraf och telefon, torde i närvarande stund 15 å 20 telegrafstationer i städerna icke kunna anses bära sig i anseende till telegraftrafiken.

Vid 30 telegrafstationer upplåta för närvarande städerna fri lokal för telegrafstationen. Dessa lokaler bestå af minst 3 rum och oftast kök; och kunna dessa lokaler, efter beräkning af 400 kronors hyresvärde för hvarje, anses motsvara en minskad kostnad för telegrafverket af 12,000 kronor.

På några få ställen hafva städerna i utbyte fordrat hyra af telegrafverket för telefonväxels inrymmande i telegraflokalen med belopp, växlande mellan 100 och 300 kronor för år. Summan af dessa belopp, 1,050 kronor, torde motvägas däraf, att medeltalet 400 kronor för år torde vara väl lågt beräknadt.

I 17 städer lämnas hyresbidrag i stället för lokal in natura. Dessa bidrag uppgå tillsammans till 4,450 kronor.

Hela beloppet af den telegrafverket från städerna tillkommande förmånen kan alltså beräknas till inemot 16,500 kronor om året.

Det må emellertid tillåtas mig uttala, att denna förmån i hög

grad motväges af den obenägenhet mot telegrafverket i det hela, som på många håll inom städerna verkas af ifrågavarande ojämnt verkande pålaga.

Så länge telegrafverket är helt och hållet hänvisadt till den godvilliga öfverenskommelsen för att komma fram genom städerna med telefonledningarne, vållas icke så få olägenheter genom städernas förklarliga och måhända icke alldeles oberättigade sträfvan att inom telefonens område taga igen hvad de nödgas utgifva på telegrafområdet.

Jag har, enligt Eder önskan, också att uttala mig därom, huruvida telegrafverkets allmänna ekonomi medgifver att bära den förlust, som skulle uppkomma, därest omförmälda förmån indroges. Jag måste på denna fråga svara ett obetingadt ja. Öfverskotten å telegrafrörelsen och telefonrörelsen kunna beräknas under de senare åren hafva årligen uppgått till omkring 300,000 kronor å den förra och omkring 1,000,000 kronor å den senare, sedan räntor och amorteringar å erhållna lån erlagts. Dessa öfverskott hafva visserligen icke, såsom motionärerna synas förmoda, ingått till statskassan, utan hafva uteslutande användts till ytterligare telegraf- och telefonanläggningar; men äfven om öfverskotten nu blifva mindre till följd af de ökade utgiftsstater, som från och med innevarande år gälla, blifva nog alltid öfverskotten, hvilka hädanefter skola inlevereras till statskontoret, så stora, att omförmälda förlust icke kan betraktas såsom särdeles afsevärd. I alla händelser kommer den icke att drabba telegrafverket, utan statsverket själf i form af minskadt belopp af för andra ändamål vid statsregleringen disponibla öfverskottsmedel från telegrafverket.

Med största högaktning.

Mauritz Sahlin.